

INICIACIÓ A L'EUSKERA

Josep Maria Potau Borràs
jpotaui@gmail.com
Fotografies Wikipèdia

1 BAT

NOR ZARA ZU?

Kaixo laguna!
Ni Joseba naiz.
Aita naiz.

Egun on.
Ni Maite naiz.
Ama naiz.

Gu gurasoak gara.

Nor zara zu?

Ni naiz.

Aupa!
Ni Nekane naiz.
Alaba naiz.

Arratsalde on.
Ni Peru naiz.
Semea naiz.

Gu seme-alabak gara.

Nor zarete zuek?

Gu eta gara.

demostratius	
HAU	aquest, aquesta
HORI	aqueix, aqueixa
HURA	aquell, aquella, ell, ella

pronoms	
NI	jo
Hi	tu (tuteig)
GU	nosaltres
ZU	tu
ZUEK	vosaltres

IZAN (intransitiu), ésser	
Ni naiz	Jo sóc
Hi haiz	tu ets (tuteig)
Hura da	Ell/ella és
Gu gara	Nosaltres som
Zu zara	Vos sou, Tu ets
Zuek zarete	Vosaltres sou
Haiek dira	Ells/ells són

Mugagabe	Singularra (-a)	Plurala (-ak)
emakume = dona	emakumea = la dona	emakumeak = les dones
seme = fill	semea = el fill	semeak = els fills
gizon = home	gizona = l'home	gizonak = els homes
andre = dona	andrea = la dona	andreak = les dones
neska = noia	neska = la noia	neskak = les noies
alaba = filla	alaba = la filla	alabak = les filles

HIZTEGIA

aita	pare	kaixo	hola
ama	mare	aupa	hola
gurasoak	pares, progenitors	on	bo
seme	fill	txar	dolent
alaba	filla	egun on	bon dia
aitona	avi	arratsalde on	bona tarda
amona	àvia	gabon	bona nit
emakume, andre	dona	neska	noia
gizon	home	mutil	noi
eta	i, doncs	gazte	jove
ikasle	alumne. alumna	zahar	vell
irakasle	professora, professor	zer	què
nor	qui	Zer moduz?	Què tal?
lagun	amiga, amic	bai	sí
		ez	no

1- BETE HUTSUNEAK

naiz, zara, zarete, gara, dira, da

Ni andrea	Zu ikaslea
Maider neska	Pablo eta Peru mutilak
Gu emakumeak	Zuek irakasleak
Haiek gizonak	Joseba eta Maite gazteak
Nekane alaba	Peru semea

2- LOTU

1- Emakumea naiz	☐ - hura
2- Ikasleak gara	☐ - haiek
3- Gizonak zarete	☐ - ni
4- Gazteak dira	☐ - zuek
5- Zaharra da	☐ - gu

2 BI

NON ZAUDE ZU?

Zer da hori?
Hori liburua da.

Zer da hura?
Hura mendia da.

Zer dira haiek?
Haiek zuhaitzak dira.

Zer dira horiek?
Horiek txoriak dira.

Hau al da emakumea?
Bai, hau emakumea da.

Hau al da mutila?
Ez, hau ez da mutila.
Neska da.

demostratius	
HAUEK	aquests, aquestes
HORIEK	aqueixos, aqueixes
HAIEK	aquells, aquelles, ells, elles

EGON estar, hi ha	
Ni nago	Jo estic
Hi hago	tu estàs (tuteig)
Hura dago	Ell/ella està
Gu gaude	Nosaltres estem
Zu zaude	Vos esteu, Tu estàs
Zuek zaudete	Vosaltres esteu
Haiek daude	Elles/ells estan

HIZTEGIA

liburu	llibre	hiri	ciutat
koaderno	quadern	bide	camí
lapitz, arkatx	llapis	zuhaitz, arbola	arbre
bolaluma	bolígraf	zeru	cel
goma	goma	auto, kotxe	cotxe
mendi	muntanya	itsaso	mar
baso	bosc	ontzi	bol, recipient
herri	poble	itsasontzi	vaixell
baserri	caseriu, masia	jan	menjar
ibai	riu	edan	beure
lur	terra	edallontzi	vas
etxe	casa	hondartza	platja
eskola, ikastola	escola	harro	orgullosa, orgullós
non	on	auzo	barri
elkarte	associació	txakur	gos
auzo-elkarte	associació de veïns	txori	ocell

Cas NON: **baserrian** = al caseriu. Afegim una -N

1- BETE HUTSUNEAK

dago, nago, daude, dago, zaude, zaudete, gaude, daude, daude

Gu eskolan	Donostian hondartza
Ni baserrian	Txoriak zuhaitzetan
Haiek autoan	Gu bidean
Izaskun herrian	Zuek hondartzan
Patxi eta Uxue hirian	Zu ikastolan

Non zaude zu?

Ni nago.

2- euskaratu

Baserri hura mendian dago.

.....

Gu emakumeak gara eta harro gaude.

.....

3 HIRU

KALEAN NABIL

HERRI KIROLAK

Les euskaldunes són molt esportistes. A més dels esports que practiquem nosaltres (futbol, ciclisme, muntanyisme ...) també són molt afeccionades als esports rurals.

				
<i>Aizkora proba</i>	<i>Traineruak</i>	<i>Sega jokoa</i>	<i>Harri-jasotzailea</i>	<i>Soka-tira</i>

				
<i>Eskupilota</i>	<i>Pala</i>	<i>Trontza</i>	<i>Txinga</i>	<i>Emakume proba</i>

NON -N	
etxean	a casa
kalean	al carrer
bidean	en el camí
kanpoan	a fora
barruan	a dins
eskolan	a l'escola

IBILI caminar, funcionar	
Ni nabil	Jo camino
Hi habil	Tu camines (familiar)
Hura dabil	Ella, ell camina
Gu gabilta	Nosaltres caminem
Zu zabilta	Vos camineu, Tu camines
Zuek zabiltzate	Vosaltres camineu
Haiek dabilta	Ells,elles caminen

1- BETE HUTSUNEAK

dabil, dabilta, dabil, nabil, gabilta, zabilta, zabiltzate, dabilta, dabil, dabil

Ni bidean
 Zu kalean
 Gu mendian
 Txoria haizean
 Ander eta Maider ondo

Iñaki kanpoan
 Igogailua ez
 Erlojua ez ondo.
 Bizikleta ondo
 Zuek barruan

HIZTEGIA

txapela	boina	lasterketa	carrera
txapeldun	campió	erloju	rellotge
txapelketa	campionat	hega	ala
aizkora	destral	hegatu	volar
traineru	trainera, barca	hegazkin	avió
arraun	rem	gailu	aparell
harri	pedra	igogailu	ascensor
jaso	posar	berogailu	calefacció
harri-jasotzaile	aixecadora de peses	garbigailu	rentadora
nekatu	cansat	egur	fusta
pozik	feliç, contenta	enbor	tronc
alai	alegre	zerra	serra
triste	trista	sega	sega
esku	mà	mundu	món
pilota	pilota	jai	festa
eskupilota	frontó (joc)	frontoi	frontó (lloc)
nola	com		

adverbis	
HEMEN	aquí
HOR	allí
HAN	allà

UKAN haver, tenir (transitiu)	
Nik dut/ditut	Jo tinc
Hik duk -n/dituk -n	Tu tens (familiar)
Hark du/ditu	Ella, ell te
Guk dugu/ditugu	Nosaltres tenim
Zuk duzu/dituzu	Vos teniu, tu tens
Zuek duzue/dituzue	Vosaltres teniu
Haiek dute/dituzte	Elles, ells tenen

2- euskaratu

Txapela buruan eta ibili munduan.

.....

La funció de verbs transitius i intransitius

Intransitius: són verbs que **NO tenen objecte directe** per exemple ser, estar, caminar, viure, morir, romandre ...

Transitius: són verbs que **SÍ tenen objecte directe** per exemple menjar, beure, mirar, preguntar, fer, parlar ...

4 LAU NOLA DUZU IZENA? ZENBAT URTE DITUZU?

- Kaixo.

- Zer moduz?

- **Nola duzu izena?**

- **Zenbat urte dituzu?**

- Oso gaztea zara.

- Hogeita bost.

- Aupa.

- Oso ondo.

- Idoia.

- Zazpi.

- Eta zu. Zenbat urte dituzu?

- Zu zaharra zara eta.

Agur.

1- BETE HUTSUNEAK

gaztea, zaharra, neska, zazpi, hogeita bost

Idoiak urte ditu.

Neskak urte ditu.

Idoia da.

Neska ez da

..... ere gaztea da.

Zenbakiak

0 - zero, huts

1 - bat

2 - bi

3 - hiru

4 - lau

5 - bost

6 - sei

7 - zazpi

8 - zortzi

9 - bederatzi

10 - hamar

11 - hamaika

12 - hamabi

13 - hamahiru

14 - hamalau

15 - hamabost

16 - hamasei

17 - hamazazpi

18 - hamazortzi

19 - hemeretzi

20 - hogei

21 - hogeita bat

22 - hogeita bi

23 - hogeita hiru

24 - hogeita lau

25 - hogeita bost

30 - hogeita hamar

35 - hogeita hamabost

40 - berrogei

50 - berrogeita hamar

60 - hirurogei

70 - hirurogeita hamar

80 - laurogei

90 - laurogeita hamar

100 - ehun

1000 - mila

1000000 - milioi

HIZTEGIA

ume, haur	nena, nen	lagun	amiga, amic
urte	any	neska lagun	núvia
oso	molt	mutil lagun	nuvi
ondo	bé	mila esker	mil gràcies
oso ondo	molt bé	ez horregatik	no per aquest motiu
txar	malament	egin	fer
		esan	dir

IdoiaK zazpi urte ditu. La Idoia te set anys.

En una oració transitiva el subjecte canvia i se li afegeix una **K** al final (igual que el plural).

ERGATIU		ERGATIU	
Idoia	Idoia k	hau	hone k
Iñaki	Iñaki k	hori	horre k
Leire	Leire k	hura	hark
neska	neska k		
umea	umea k		
neskak	neske k		

Quan l'objecte directe és plural el verb també porta un pluralitzador **-it**.

SINGULAR		PLURAL	
Nik urte bat dut.	Jo tinc un any.	Nik hiru urte ditut.	Jo tinc tres anys.
Nekanek urte bat du.	La Nekane té un any.	IdoiaK zazpi urte ditu.	La Idoia te set anys.
Mutilak aizkora du.	El noi te una destrat.	Mutilak lau aizkora ditu.	El noi te quatre destrats.

2- BETE HUTSUNEAK

du, ditu, duzu, dituzu, dugu, ditugu	
Neskak aizkora	Emakumeak lau lagun
Zuk hogeita bat urte	Guk liburu bat
Guk koadernoak	Zuk jertse bat

5 BOST

BURUKO MINA DAUKAT

1- Zer izan – Huntza

zer egin

nola esan

nola egin

zer izan

Nik buruko mina daukat.

EDUKI tenir

Nik daukat/dauzkat	Jo tinc
Hik daukak -n/dauzkak -n	Tu tens (tuteig)
Hark dauka/dauzka	Ella, ell té
Guk daukagu/dauzkagu	Nosaltres tenim
Zuk daukazu/dauzkazu	Vos teniu, tu tens
Zuek daukazue/dauzkazue	Vosaltres teniu
Haiek daukate/dauzkate	Elles, ells tenen

Quan l'objecte directe és plural el verb també porta un pluralitzador **-Z**.

HIZTEGIA gorputza

buru	cap	beso	braç
begi	ull	esku	mà
belarri	orella	ezker	esquerra
belarritakoak	arracades	eskuin	dreta
ile	cabell	bular	pit
aho	boca	bularretakoak	sostenidors
sudur	nas	sorbalda	esquena
bizkar	espatlla, «hombro»	ipurdi	cul
hatz	dit de la mà	hanka	cama
behatz	dit del peu	oin	peu
tripa, sabel	ventre	behar	necessitar, haver de, caldre
min	dolor	gorputz	cos

2- IDATZI

3- BETE HUTSUNEAK

daukat, daukate, daukagu, dauka, daukazue, daukat, daukazu, dauka

Zuk buruko mina	Guk ipurdiko mina
Nik bizkarreko mina	Anek belarriko mina
Patxik hankako mina	Nik begiko mina
Zuek bularreko mina	Peruk eta Mainerrek sudurreko mina

4- BETE HUTSUNEAK

daukat, dauzkat, daukagu, dauzkagu, daukazu, dauzkazu

Nik liburu bat	Nik bi liburu
Guk bi hanka	Guk buru bat
Zuk bi begi	Zuk gorputz bat

5- euskaratu

Bururik ez duenak hankak ibili behar.

.....

6 SEI

- Egun on.
- Zer nahi duzu?
- Zein kolore?
- Zein neurri?
- Tori.
- 10 €.
- Eskerrik asko.

ZER NAHI DUZU?

- Kaixo.
- Jertse bat nahi dut.
- Urdina.
- Txikia.
- Zenbat da?
- Oso ondo.
- Agur.

HIZTEGIA arropa

prakak	pantalons	zuri	blanc
alkandora	camisa	beltz	negre
jertse	jersei	urdin	blau
gonak	faldilla	berde	verd
galtzerdi	mitjó	hori	groc
beroki	abric	gorri	vermell, roig
zapatak	sabates	marroi	marró
kamiseta	camiseta	gris	gris
kulero	calces	bioleta	violeta
bularretakoak	sostenidors	more	morat
galtzontzilloak	calçotets	estu	estret
soineko	vestit	estuegi	massa estret
jantzi	tratge, vestit	zabal	ample
orain	ara	zabalegi	massa ample
lehen	abans	nahi	voler
neurri	talla	nahiago	preferir

1- BETE HUTSUNEAK

				
Kamiseta da.	 urdinak dira.	Zapatak dira.	 dira.	 da.

-EGI

El sufix **-egi** te el significat de **massa**.

Zapatak estuegi dauzkat. Les sabates em van massa justes.

Nola zoaz jantzita? Zer daramazu?

Nik alkandora zuria daramat.

Nik daramat.

Nik daramatzat.

Nik daramatzat.

Nola doa jantzita zure laguna? Zer darama horrek?

Horrek darama.

Horrek darama.

Horrek daramatza.

Horrek daramatza.

gustatzen zait - m'agrada	ez zait gustatzen – no m'agrada

GUSTATU agradar	
Gustatzen zait/zaizkit	M'agrada / m'agraden
Gustatzen zaik -n/zaizkik -n	T'agrada/t'agraden (tuteig)
Gustatzen zaio/zaizkio	Li agrada / li agraden
Gustatzen zaigu/zaizkigu	Ens agrada / ens agraden
Gustatzen zaizu/zaizkizu	T'agrada / t'agraden
Gustatzen zaizue/zaizkizue	Us agrada / us agraden
Gustatzen zaie/zaizkie	Els agrada / els agraden

Noteu que el verb porta el pluralitzador

-zki-

Utilitzem la partícula interrogativa **AL** quan fem una pregunta a la qual esperem una resposta de sí o no.

Gustatzen **al** zaizkizu zapata hauek? Bai, gustatzen zaizkit. Ez, ez zaizkit gustatzen.

.....?

.....?

7 ZAZPI

ASKO GUSTATZEN ZAIZKIT

				
ogi	ur	patata	arrautza	leka

				
babarrunak	haragi	ardo	garagardo	txitxirioak, garbantzuk

				
arrain	olagarro	olio	gatz	gazt

Gustatzen **al** zaizu arraina? Bai, gustatzen zait. Ez, ez zait gustatzen.

.....?

.....?

.....?

.....?

Niri ez zait gustatzen, baina gustatzen zait.

Zuri ez zaizkizu gustatzen, baina gustatzen zaizkizu.

Guri ez zaigu gustatzen, baina gustatzen zaigu.

Zuei ez zaizkizue gustatzen, baina gustatzen zaizue.

.....

ASTEAK eta HILAK

aste	setmana	hilak	mesos
astelehena	dilluns	urtarrila	gener
asteartea	dimarts	otsaila	febrer
asteazkena	dimecres	martxoa	març
osteguna	dijous	apirila	abril
ostirala	divendres	maiatza	maig
larunbata	dissabte	ekaina	juny
igandea	diumenge	uztaila	juliol
egunero	cada dia	abuztua	agost
astero	cada setmana	iraila	setembre
hilero	cada mes	urria	octubre
urtero	cada any	azaroa	novembre
dantza	ball	abendua	desembre
kirola	esport	urtaroak	estacions
korrika	córrer	udaberri	primavera
igeri	nedar	uda	estiu
abestu, kanta egin	cantar	udazkena	tardor
eskalatu	escalar	negua	hivern
hotz	fred	gero	desprès
bero	calor	euritsu	plujós
busti	moll	moko	bec, pic
lehor	sec	buztan	cua

Zer egiten duzu astelehenero? Astelehenero dut .

Zer egiten duzu asteartero? Asteartero dut .

..... ?

..... ?

..... ?

..... ?

..... ?

1- ESAERA ZAHARRAK

Urtarril hotza, neguaren bihotza.

Otsailean bero, negua gero.

Martxo lehorra, maiatza bustia.

Apirila euritsu, urte hura ogitsu.

8 ZORTZI TXAKURREK LAU HANKA DITUZTE

				
txakur	katu	zaldi	behi	ardi

				
oilo	oilar	txori	asto	otso

				
uso	suge	bale	tximino	arrano

1- BETE HUTSUNEAK

Txakurrek hanka dituzte.	Oiloek bi hega
Katuek begi dituzte.	Astoek bi belarri
Zaldiek aho dute.	Otsoek aho bat
Ardiek belarri dituzte.	Tximinoek bi esku
Behiek adar dituzte.	Arranoek moko bat

HIZTEGIA

karakol	caragol	habia	niu
barea	bavosa	eder	formós, formosa, bonic, bonica
mando	cavall, mula	okil	picot (pájaro carpintero)
ezbehar	desgràcia	azeri	guineu
zozo	merla	belea	corb
ipurdi	cul		

2- ERANTZUN

Zenbat buztana dute astoek? Astoek buztan dute.

Zenbat belarri dute txerriek? Txerriek

Zenbat hega dute txoriek?

Zenbat hanka dute katuek?

..... ? Zaldiek lau hanka dituzte.

3- ESAERA ZAHARRAK

Etxean otso, kalean uso.

..... .

A ze pareta, karakola eta barea.

..... .

Mandoa saldu eta astoa erosi.

..... .

Oilo ibiltari azerien janari.

..... .

Zozoak beleari ipurbeltz.

..... .

Edozein txoriri eder bere habia.

..... .

Okila kantetan euria atetan.

..... .

9 BEDERATZI

NONDIK ZATOZ? NORA ZOAZ?

				
hiri	herri	baserri	herrialde	auzo

				
ur	lur	haize	su	egosi

				
ke	argi	zulo	koba	iturri

JOAN anar	
Ni noa	Jo vaig
Hi hoa	Tu vas (tuteig)
Hura doa	Ella, ell va
Gu goaz	Nosaltres anem
Zu zoaz	Tu vas
Zuek zoazte	Vosaltres aneu
Haiek doaz	Elles, ells van

ETORRI venir	
Ni nator	Jo vinc
Hi hator	Tu vas (tuteig)
Hura dator	Ella, ell ve
Gu gatoz	Nosaltres venim
Zu zatoz	Tu vens
Zuek zatozte	Vosaltres veniu
Haiek datoz	Elles, ells venen

-TIK o -DIK (si la paraula acaba en vocal) volen dir des de. **NONDIK** vol dir des d'on
 -RA vol dir a. **NORA** vol dir a

Nondik zatoz? D'on vens?

Nora zoaz? On vas?

adverbis			
HEMENDIK	des d'aquí	HONA	a aquí
HORTIK	des d'allí	HORRA	a allí
HANDIK	des d'allà	HARA	a allà

1- bete itzazu hutsuneak

JOAN
Ni kalera
Gu etxera
Zuek Bilbora
Zu Zarautzera
Hura Iruñera
Neskak Bartzelonara
Mutila baserrira

ETORRI
Hura Donostiatik
Zu baserritik
Neska auzotik
Mutilak Irundik
Ni Nafarroatik
Zuek Lleidatik
Ander eta Amaia Gasteiztik

HIZTEGIA

erre cremar, fumar
debekatuta prohibit
tabakoa tabac

egur fusta
harri pedra
burdina ferro

2- euskaratu

Erretzea debekatuta dago.

.....

Etorri hona.

.....

10 HAMAR

EKARRI HONA

ERAMAN HARA

				
plater	sardexka	koilara	aizto, ganibet	edalongtzi

				
ezpainzapi	eltze	paella-ontzi	pader	botila

MARRAZTU

Mahaian sei plater, sei sardexka, sei koilara, sei aizto eta sei edalongtzi daude. Botila ardo bat dago.

HIZTEGIA

nire	meu	elur	neu
zure	teu	euri	pluja
bere	seu, d'ella o d'ell	gari	blat
gure	nostre	motz	curt, curta
zuen	vostre		
haien	seu, d'ells o d'elles		

1- euskaratu

Nire edalontzia berdea da.

Zure platera urdina da.

Gure ezpainzapiak horiak dira.

El vostre ganivet és vermell.

La seva olla és gris.

Les seves paelles són morades

EKARRI (traer) portar cap aquí	
Nik dakart, dakartzat	Jo porto cap aquí
Hik dakark -n, dakartzak -n	Tu portes (tuteig) cap aquí
Hark dakar, dakartza	Ella, ell porta cap aquí
Guk dakargu, dakartzagu	Nosaltres portem cap aquí
Zuk dakarzu, dakartzazu	Tu portes cap aquí
Zuek dakarzue, dakartzazue	Vosaltres porteu cap aquí
Haiek dakarte, dakartzate	Elles, ells porten cap aquí

ERAMAN (llevar) portar cap allà	
Nik daramat, daramatzat	Jo porto cap allà
Hik daramak -n, daramatzak -n	Tu portes (tuteig) cap allà
Hark darama, daramatza	Ella, ell porta cap allà
Guk daramagu, daramatzagu	Nosaltres portem cap allà
Zuk daramazu, daramatzazu	Tu portes cap allà
Zuek daramazue, daramatzazue	Vosaltres porteu cap allà
Haiek daramate, daramatzate	Elles, ells porten cap allà

Ekarri i eraman porten el pluralitzador **-TZ**

2- ESAERA ZAHARRAK

Elurrak eta euriak dakartzate gariak.

.....

Gezurrak hanka motzak ditu.

.....

11 HAMAIIKA

MENDIZALEAK GARA

				
mendi	haran	zelai, larre	ibai	aintzira, laku
				
uharte	euri	elur	hodei	bide
				
lur	eguzki	ilargi	itsaso	izar

1- KANTA

Ikusi mendizaleak

Baso eta zelaiak

Mendi tontor gainera

Igo behar dugu

Ez nekeak, ezta bide txarra

Gora, gora, neska-mutilak, ah ah ah

Gu euskaldunak gara

Euskal herrikoak

HIZTEGIA

ikusi	mira	igo	pujar
mendizale	muntanyera	jaitsi	baixar
tontor	cim (cumbre)	berri	nou
gainera	damunt	telefono mugikor	telèfon mòbil
gora	amunt	kale	carrer
behera	davall	neke	cansar-se
opari	regal		

2- BETE HUTSUNEAK

ERAMAN	EKARRI
Nik botila bat	Nik papera
Zuek boligrafoa	Zuk disko berria
Haiek telefono mugikorra	Amaiak liburu gorria
Nik praka urdinak	Nekane eta Idoiak opariak

demostratius			
HAU	aquest, aquesta	HAUEK	aquests, aquestes
HORI	aqueix, aqueixa	HORIEK	aqueixos, aqueixes
HURA	aquell, aquella	HAIEK	aquells, aquelles

3- euskaratu

Hau da harana.

Hura da ibaia.

Haiek dira zuhaitzak

Horiek dira euriak

Hori da itsasoa.

Hauek hodeiak dira.

Hau lurra da.

Hura eguzkia da.

12 HAMABI

ZER IKUSI HURA IKASI

				
eskola, ikastola	ikasle	irakasle	arbel	klarionak

				
lapitz, arkatz	bolaluma	koloreak	margoak	pintzel

				
koaderno	liburu	ordenagailu	jolastoki	liburutegi

1- BETE

EDUKI
Nik kolorea
Zuk liburu berriak
Amaiak koaderno urdina
Haiek eskola berria
Zuek margoak motxiletan.
Guk irakasle berria
Nekane eta Mainerrek zapata berriak

EGON
Zu eskolan
Zuek jolastokian
Gu liburutegian
Peru kalean
Ni etxean
Haiek zineman
Ikasleak ikastolan

HIZTEGIA

bizi	viure	garbitu	netejar
hil	morir	zikindu	embrutar
jaiki	llevar-se	egosi	cuinar
oheratu	posar-se al lit	jo	colpejar
lo	dormir	jolastu	jugar
sartu	entrar (intr.)/ ficar (transitiu)	idatzi	escriure
atera	sortir (intr.)/ treure (transitiu)	irakurri	llegir
egin	fer	ikasi	aprendre

2- LOTU

1- ni	☐ - gara
2- zu	☐ - naiz
3- hau	☐ - zara
4- gu	☐ - zarete
5- zuek	☐ - da
6- hauek	☐ - dira

3- LOTU

1-nik	☐ - duzu
2- zuk	☐ - dugu
3- hauek	☐ - ditu
4- guk	☐ - dituzue
5- zuek	☐ - ditut
6- hark	☐ - dituzte

4- BETE HUTSUNEAK

ni, zu, hau, gu, zuek, haiek	nik, zuk, hark, zuek, horiek, guk
..... Donostian bizi zara.	 sukaldea garbitu dut.
..... Bilbotik etorri naiz.	 patatak egosi dituzue.
..... Iruñera joan zarete.	 zapatak zikindu dituzte.
..... bederatzieta jaikitzen gara.	 pilota jo du.
..... hamaiketan oheratzen dira.	 nobela idatzi duzu.
..... kalera atera da.	 liburuak irakurri ditugu.

5- euskaratu

Zer ikusi hura ikasi.

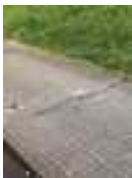
.....

13 HAMAHIRU

NON DAGO NESKA?

				
etxe	egongela	sukalde	bainu	komun

				
logela	garaje	kiroldegi	kale	plaza

				
bide	espalo	parke	bidegorri	museo

Non dago neska? Neska kalean dago.

1- BETE

EGON	
Ni etxean	Zuek egongelan
Zu kalean	Haurrak parkean
Gu espaloian	Ane eta Marta kiroldegian
Izaskun ez museoan, plazan	Maria eta biok eskolan
Zuek Donostian	Gu Bilbon

HIZTEGIA

gela	habitació	eta biok	i jo
guraizeak	tisores	gizon	home
artaziak	tisores	txiki	petit
barruan	dins	handi	gran
kanpoan	fora	txapel	boina
arrautza	ou	aste	setmana
asmakizun	endevinalla	asmatu	endevinar
anai	germà d'home	gogor	dur
neba	germà de dona	bigun	tou
arreba	germana de dona	perretxiko	bolet
ahizpa	germana d'home		

2- LOTU

1- eskolan

2- etxean

- ☐ - komuna
- ☐ - logela
- ☐ - arbela
- ☐ - sukaldea
- ☐ - jolastokia
- ☐ - liburutegia
- ☐ - garajea
- ☐ - klariona

3- ASMAKIZUNAK

Aurrean punta bi eta atzean zulo bi.

.....

Kanpoan gogorra, barruan biguna.

.....

Gizon txikia, txapel handia.

.....

Zazpi neba-arreba gara, etxe batean bizi gara.

.....

14 HAMALAU

NI EZ NAIZ HANDIA

				
mahai	aulki	berogailu	hozkaileu	igogailu

				
argia	iturri	labe	harri	harraska

				
haizagailu	ohe	leiho	ate	garbigailu

1- NEGATIBO BIHURTU

Ander emakumea da. → Ander ez da emakumea.

Uxue mutila da. → Uxue ez mutila.

Maider hondartzan dago →

Ni handia naiz →

Zu zaharra zara →

Zuek mendian zabiltzate →

Gu baserrira goaz →

Nik dirua daukat. →

Haiek liburuak dakartzate. →

El sufij -**IK** es fa servir en oracions negatives amb el significat de cap.

HIZTEGIA

gailu
xurgagailu

aparell
aspirador

hondartza
telefono mugikor

platja
telèfon mòbil

La partícula **AL** s'utilitza per fer preguntes a les quals s'ha de respondre **SÍ** o **NO**.

Amaia etxean **al** dago? Bai, Amaia etxean dago. / Ez, Amaia ez dago etxean.

2- ERANTZUN

Josune baserrian al dago?	Bai,
Uxue kalean al dago? (hondartzan)	Ez, Uxue ez dago kalean. Uxue hondartzan dago.
Peru auzoan al dago? (baserrian)	Ez,
Autoa bidean al dago? (mendian)	Ez,
Itsasontzia itsasoan al dago? (ibaian)	Ez,
Ohea logelan al dago?	Bai,
Mahaia garajean al dago? (egongelan)	Ez,
Labea egongelan al dago? (sukaldean)	Ez,
Gu Bilbon bizi al gara? (Lleidan)	Ez,
Aitor Donostian bizi al da? (Iruñean)	Ez,

NON (on)

El cas -N vol dir on.

3- ERANTZUN

Non dago ama? (egongela)	Ama egongelan dago.
Non dago aita? (sukaldea)	Aita
Non dago neska? (baserria)	
Non dago mutila? (mendia)	
Non daude gazteak? (kalea)	
Non zaude zu?	
Non dago La Seu Vella?	
Non dago Bilbo? (Bizkaia)	
Non dago Kontxako hondartza?	

15 HAMABOST NOREN BEROKIA DA HAU?

				
jan	edan	eman	erosi	saldu

				
igo	jaitsi	abestu, kantatu	barre egin	negar egin

				
jantzi	erantsi	eskatu	igeri egin	ordaindu

1- BETE HUTSUNEAK

zara, naiz, zarete, dira, da, gara	dut, duzue, dugu, dute, ditu, duzu
Ni Lleidan bizi	Zuk sagarra jaten
Arantxa etorri	Nik ardoa edaten
Gu eskailerak igotzen	Haiek igeri egiten igerilekuan.
Iñaki eta Maider autobusetik jaisten	Guk erosketa ordaintzen
Zuek mendian ibiltzen	Zuek kanta abesten
Zu parkean jolasten	Neskak gonak erosten

2- SINGULARRA ALA PLURALA

**dut, duzu, duzue, du, dugu, dute
ditut, dituzu, dituzue, ditu, ditugu, dituzte**

Nik laranja jaten	Nik babarrunak jaten
Zuk edariak edaten	Zuk ura edaten
Guk patatak jaten	Guk gazta jaten
Haiek txitxirioak jaten	Haiek arraina jaten
Zuek olagarroa jaten	Zuek garagardoak edaten
Jonek patxarana edaten	Leirek arrautzak jaten

NOREN (de qui)

El cas **-EN** o **-REN** indica propietat d'un ésser viu.

Noren berokia da hau?

Beroki hau nirea da.

3- ERANTZUN

Noren boligrafoa da hau? (Maite) Maiteren boligrafoa da hau. Hau Maiterena da.

Noren liburua da hori? (Peru) Peruren

Noren alkandora da hura? (ama)

Noren prakak dira hauek? (aita)

Noren galtzontzilloak dira haiek? (Ander)

Noren libretak dira horiek? (Maiden)

HIZTEGIA

ahal **poder** **ahalduntzea** **empoderament**

4- euskaratu

emakumearen ahalduntzea

.....

16 HAMASEI

NONGO HONDARTZA DA HAU?

				
sagar	laranja	udare	marrubi	mahats

				
geriza	uraza	barazkiak	tipula	perrexil

				
baratxuri	gatz	azukre	karamelu, gozoki	opil

HIZTEGIA

udal

udaletxe

udaberri

ajuntament

ajuntament (edifici)

primavera

uda

udazken

negu

estiu

tardor

hivern

NONGO (de)

El cas **-KO** o bé **-GO** indica que és d'un ésser no viu.

1- ERANTZUN

Nongo hondartza da hau? (Donostia) Hau Donostiako hondartza da.

Nongo udaletxea da hori? (Bilbo) Hori

Nongo plaza da hura? (Irun)

Nongo portua da hau? (Lekeitio)

Nongoa da Amaiur? (Gasteiz) Amaiur da.

Nongoa da Garbiñe? (Zumarraga)

Nongoak dira mutilak? (Ondarroa)

Nongoak dira neskak? (Elizondo)

NOR (qui -intransitiu-)

El cas **NOR** és el subjecte d'una oració intransitiva.

Nor da hura? Josune da hura.

2- ERANTZUN

Nor da hau? (Maider)	Maider da hau.
Nor da hori? (Junkal)	 hori.
Nor da hura? (Bernardo)	
Nor dira hauek? (neskak)	 dira hauek.
Nor dira haiek? (mutilak)	
Nor dira horiek? (emakumeak)	
Nor da neska? (Nahia)	
Nor da mutila? (Kirmen)	

NORK (qui -transitiu-)

El cas **NORK** és el subjecte d'una oració transitiva.

Nork du txapela? Andonik du txapela.

El subjecte d'una oració transitiva ha de portar la **K** al final o si és plural es converteix en **EK**.

3- ERANTZUN

Nork du poltsa? (emakumea)	Emakumeak du poltsa.
Nork du bizikleta? (mutila)	Mutilak
Nork du gona? (neska)	
Nork dituzte betaurrekoak? (gizonak)	 dituzte
Nork du liburua? (Ikerne)	
Nork dituzte alkandora gorriak? (Xabier eta Edurne)	
Nork du berokia? (Ainara)	
Nork ditu praka berdeak? (Estitxu)	
Nork dituzte koloreak? (ikasleak)	

				
auto, kotxe	kamioi	motozikleta	bizikleta	hegazkin

				
itsasontzi	tren	autobus	patinete	gurdi, orga

				
asto	garabi	helikoptero	irristailu	furgoneta

ZERTAN

S'utilitza per preguntar per coses que s'estan fent ara.

Zertan ari zara? Bizikleta konpontzen ari naiz.

Es forma amb el participi **-TZEN** o **-TEN** + **ARI** + l'auxiliar intransitiu.

1- ERANTZUN

Zertan ari da Matilde? (autoa gidatu)

Matilde autoa gidatzen ari da.

Zertan ari da Pablo? (etxea garbitu)

..... ari da.

Zertan ari da neska? (pilota jokatu)

.....

Zertan ari dira mutilak? (motozikleta konpondu)

.....

Zertan ari da gizona? (garagardoa edan)

.....

Zertan ari da Ainhoa? (kantak abestu)

.....

HIZTEGIA

arraun
trainerua
jo
kantzer
ikerketa

remar
trainera (barca)
colpejar, tocar
càncer
investigació

eskalatu
trikitia
hartu
parte

escalar
acordió diatònic
agafar, prendre
part

2- ERANTZUN

Zertan ari dira emakumeak? (arraun)

..... traineruan.

Zertan ari da Ane? (mendian eskalatu)

.....

Zertan ari da Kepa? (trikitia jo)

.....

Zertan ari da Jone? (kantzer ikerketa egin)

.....

Zertan ari zarete zuek? Gu

.....

3- euskaratu

Emakume askok zientzian programetan hartzen dugu parte.

.....

18 HAMAZORTZI EGUNERO GITARRA JOTZEN DUT

				
gitarra	danbor	trikitia	pianoa	biolin

				
pandero	alboka	txalaparta	txistu	danboril

				
dultzaina	atabal	bandurria	gaita	zarrabete

ZER (què)

S'utilitza per preguntar per l'objecte directe d'una frase.

Zer jotzen duzu? Gitarra jotzen dut.

1- ERANTZUN

Zer jotzen du Aitorrek? (danbor) Aitorrek danborra jotzen du.

Zer jotzen du Inesek? (trikitia) Inesek

Zer jotzen dute Beñatek eta Andonik? (txalaparta)

.....

Zer jaten ditu Naiarak? (gozokiak)

Zer ikusten duzue zuek? (filma)

HIZTEGIA

gozoki	caramel	gainean	a damunt
isil	silenciós	goiza	matí
kai	moll, («muelle»)	ordu	hora
barrenean	a dins	esnatu	despertar-se
arrantzale	pescador	urruti	lluny
zergatik	per què	gertu	prop
aldetik	de la part	negar	Plorar
egunero	cada dia	goizero	cada matí

2- ERANTZUN

Baserritarrak barazkiak saldu ditu.

Zer saldu ditu baserritarrak?

Nork saldu ditu barazkiak?

Jaionek patatak erosi ditu.

Nork erosi ditu patatak?

Zer erosi ditu Jaionek?

Jaionek ordaindu ditu patatak.

Zer ordaindu ditu Jaionek?

Nork ordaindu ditu patatak?

3- ISIL-ISILIK

Isil isilik dago, kaia barrenean

Ontzi txuri polit bat uraren gainean

Isil isilik dago, kaia barrenean

Ontzi txuri polit bat uraren gainean

Goizeko ordu bietan, esnatuten gara

Arrantzaleak beti, joateko urrutira

Goizeko ordu bietan, esnatuten gara

Arrantzaleak beti, joateko urrutira

Zergatik, zergatik, zergatik, zergatik?

Zergatik negar egin?

Zeruan izarra dago, itsaso aldetik

Zergatik, zergatik, zergatik, zergatik?

Zergatik negar egin?

Zeruan izarra dago, itsaso aldetik

19 HEMERETZI

MITOLOGIA

				
Mari	Jentil	Akerbeltz	Basajaun	Lamia

				
Galtzagorri	Olentzero	Tartalo	Sorgin	Sugaar

				
Zezengorri	Hodei	Gizotso	Eguzkilo	Iratxo

La mitologia basca és molt rica en personatges. Són creences ancestrals anteriors a la cristianització que s'han mantingut fins els nostres dies. Així com en les religions cristiana i celta es considera que els déus estan situats en un nivell superior, en el cel; en la mitologia basca procedeixen de la terra (**AMA LURRA**) que és la mare de tot.

Mari: És la personificació de **Ama lurra** la Mare terra. És la deessa de la justícia, defensora de la honradesa i molt severa amb la injustícia. Menysprea i castiga mentir i robar, no complir la paraula donada, no respectar la paraula donada i l'arrogància. Les seves filles són **Ilargi Amandrea** (la Lluna) i **Eguzki Amandrea** (el Sol).

Jentil: Eren els pobladors d'aqueixes terres abans de la cristianització. Homes gegantins i pacífics capaços de llençar i moure roques enormes. Sovint construïen dòlmens.

Akerbeltz: Tenia forma de mascle cabró negre. A vegades és benèvol i a vegades malvat. Protegeix els ramats i cura les seves malalties. Dirigeix les reunions de bruixes, **akelarres** (**aker**=mascle cabró + **larre**=prat) reprimits per la Inquisició.

Basajaun: És el senyor dels boscos. Home molt alt, despullat i amb molt pèl habita en la part més espessa dels boscos. Té una força descomunal. Protector dels boscos i la natura.

Lamia: És mitat dona i mitat animal. La part superior és de dona formosa i la part inferior de gallina o ànec. Es passa els dies filant, rentant la roba o bé construint dòlmens, ponts i cases; però el que més li agrada és pentinar la seva llarga cabellera rossa amb un pinte d'or. Viu en coves vora els rius i torrents. Són freqüents els enamoraments entre làmies i homes.

Galtzagorri: Són petits follets (minairons) que viuen en unes capses minúscules. Sovint se'ls encomanen tasques impossibles les quals aconsegueixen acabar. Solen treballar per la nit.

Olentzero: És un carboner encarregat de portar joguines a la canalla per Nadal, o bé carbó per als que es comporten malament. Té una ajudant que es diu **Mari Domingi**.

Tartalo: És un gegant ciclop que només té un ull. Posseeix un ramat d'ovelles i viu en una cova. És antropòfag i quan s'enfada llença roques enormes.

Sorgin: És un geni femení maligne servidora d'**Akerbeltz**. Sovint es reuneixen en grup i influeixen en les persones. Son molt coneixedores de les plantes i els seus efectes en pocions i ungüents. Llencen maleficcis a les persones i a les collites. Es traslladen volant.

Sugaar: És una colobra mascle que viu a l'interior de coves i simes, marit de la deessa **Mari**. Aplica terribles càstigs a fills que no obeeixen els seus pares.

Zezengorri: És un brau vermell que llença foc tant pels ullals com per la boca i així crema els seus enemics. Viu a l'interior de coves i avencs.

Hodei: El núvol. És un geni que provocava els llamps i les tempestes. Terroritzava la gent i feia malbé les collites. És un fill malvat de **Mari**. Per protegir-se es recorria a remeis màgics com encendre veles beneïdes, cremar rames de llorer i col·locar la destrat damunt del dentell de la porta amb la fulla mirant cap dalt.

Gizotso: És un ésser monstruós mig home i mig llop que habita boscos i apareix carregat de cadenes. És fruit de la relació d'humans amb bèsties.

Eguzkilo: La **eguzkilo** protegeix les cases de mals, malalties, tempestes i bruixes. Es posa a la porta de la casa. És un regal de **Mari** als humans.

Iratxo: En les antigues llegendes l'**Iratxo** era un follet entremaliat que apareix per la nit. No és un esperit malvat. Conduïx la gent per barrancs, precipicis, congostos i altres llocs perillosos.

1- LASAI, LASAI Huntza	lasai	tranquil		
Noizbait, iratxo bat	noizbait	una vegada	sorbalda	espatlla
sorbalda gainean eseri zitzaidan ta	gainean	a sobre	eseri	seure
belarrira esan zidan:	belarrira	a l'orella	esan	dir
ez det bi aldiz pentsatzerik nahi!	zidan	em	pentsatu	pensar
Bihotzetik bihotzera	aldiz	vegada	nahi	voler
esan zidan:	bihotz	cor	batera	junts
batera aspertuko gera	aspertu	avorrir-se		
lasai, lasai...				

20 HOGEI

MAITE ZAITUT

				
xaboi	orrazi	eskuila	hortzetako eskuila	komun

				
konketa	bainuontzi	dutxa	toalla	albornoz

				
lehorgailu	xanpu	gel	hortzetako pasta	komuna-papera

NOR (la persona que) **Maite zaitut** = T'estimo. (Jo estimo tu)

A més a més d'ésser el subjecte de l'oració intransitiva el **qui**, també pot ser l'objecte directe d'una oració transitiva, **la persona que**.

		ikusten haut	et veig (jo) (tuteig)			ikusten zaitut	et veig (jo)	ikusten zaitutzet	us veig (jo)
ikusten nau	em veu (ell, ella)	ikusten hau	et veu (ell,ella) (tuteig)	ikusten gaitu	ens veu (ell, ella)	ikusten zait	et veu (ell,ella)	ikusten zaituzte	us veu (ell,ella)
		ikusten haugu	et veiem (nosaltres) (tuteig)			ikusten zaitugu	et veiem (nosaltres)	ikusten zaituztegu	us veiem (nosaltres)
ikusten nauzu	em veus (tu)			ikusten gaituzu	ens veus (tu)				
ikusten nauzue	em veieu (vosaltres)			ikusten gaituzue	ens veieu (vosaltres)				
ikusten naute	em veuen (ells, elles)	ikusten haute	et veuen (ells, elles) (tuteig)	ikusten gaituzte	ens veuen (elles, ells)	ikusten zaituzte	et veuen (ells, elles)	ikusten zaituztete	us veuen (ells, elles)

HIZTEGIA

barkatu
mesedez
ondo
orain
lagundu

perdona
si us plau
molt be
ara
ajudar, acompanyar

gaur goizean
bihar
atzo
besarkatu
ukitu

aquest matí
demà
ahir
abraçar
tocar

1- BETE HUTSUNEAK

nauzu, zaitut, zaituztet, gaituzte, gaituzue, zaituzte, zaituztete, nau

Barkatu! Ez ikusi. (nik zu)	Nik zuek eramango etxera.
Eramaten al kotxean? Mesedez. (zuk ni)	Ikusi (haiek zu)
Ez mugituko! (haiek gu)	Entzun (haiek zuek)
Entzuten ondo. (zuek gu)	Jo ! (hark ni)

El present

Indica una cosa que està passant ara o bé habitualment. El verb té la terminació **-TEN** o **-TZEN**.

Ikusten zaitut. Et veig (ara)

El perfet

Expressem una cosa que va passar fa poc i té relació amb el present. El verb no té cap sufix.

Ikusi zaitut. T'he vist (fa molt poc temps)

El futur

Per el futur utilitzem la posposició **-KO** o bé **-GO**.

Ikusiko zaitut. Et veuré (demà per exemple)

2- BETE

orain	gaur goizean	bihar
Entzuten zaitut.		
Ikusten nauzu.		
.....	Eraman gaituzu autoan.	
.....		Besarkatuko gaituzue.
Laguntzen gaituzte.		
.....	Ukitu nau.	
Gustatzen zaitut.		

Asko maite zaitut	T'estimo molt
Oso maite zaitut	
Biziki maite zaitut	
Anitz maite zaitut	
Bihotzez maite zaitut	T'estimo de tot cor
Benetan maite zaitut	T'estimo de veritat

Nik ere maite zaitut	Jo també t'estimo
Nik gehiago zaitut maite	Jo t'estimo més
Nik ere bai	Jo també
Baita nik ere	

21 HOGEITA BAT ENTZUN ONDO!

				
ur	ardo	kafe	te	garagardo

				
sagardo	freskagarri	laranja zuku	patxaran	whiski

				
anis	menda poleo	limoi-edari	marrubi-edari	mojito

AGINTERA (imperatiu)

Utilitzem l'imperatiu per donar ordres o consells. En euskera es pot fer amb el participi del verb, amb la forma perifràstica o amb la segona persona d'un verb sintètic.

Participi	Verb perifràstic	Verb sintètic	
Etorri!	Etor zaitez!	Zatoz!	Vine!
	Etor zaitezte!	Zatozte!	Veniu!
Joan!	Joan zaitez!	Zoaz!	Ves!
	Joan zaitezte!	Zoazte!	Aneu!
	Egon lasai!	Zaude lasai!	Estigues tranquil!
		Zaudete lasai!	Estigueu tranquil·les!
	Ibili kontuz!	Zabiltza kontuz!	Ves amb compte!
		Zabiltzate kontuz!	Aneu amb compte!

L'imperatiu perifràstic es construeix amb l'arrel del verb sense la terminació (-tu, -du o -i) i l'auxiliar.

Participi	Arrel	
eseri	eser	seure
ibili	ibil	caminar
zabald	zabal	obrir, difondre
gogoratu	gogora	recordar
busti	busti	mullar

Pels verbs **intransitius**

Segona persona del singular	zaitez
Segona persona del plural	zaitezte

Eser zaitez aulki horretan.	Seu en aqueixa cadira.
Etor zaitezte hona.	Veniu cap aquí.
Busti zaitez.	Mulla't.
Ez zaitez haserretu.	No t' enfadis.

Pels verbs **transitius**.

	Objecte directe singular	Objecte directe plural
Segona persona del singular	ezazu	itzazu
Segona persona del plural	ezazue	itzazue

Jan ezazu dena.	Menja-t'ho tot.
Ez ezazue erre.	No fumeu.
Irakur itzazue liburuak.	Llegiu els llibres.
Eros itzazu janariak.	Compra els aliments.
Ez itzazue janari koipetsuak jan.	No mengeu menjars grassos.
Entzun ezazu ondo!	Escolta-ho be!

22 HOGEITA BI

ETXERA GOAZ

				
betaurrekoak	belarritakoak	bularretakoak	lepoko	gerriko

				
ordulari	tatuaje	eraztun	diadema	korroa

				
lore	lore-sorta	zapi	muku-zapi	lepo-berogarri

NORA (a on)

El sufijo que correspon a la pregunta **nora** és **-RA**.

Nora zoazte? A on aneu?

Etxera goaz. Anem a casa.

demostratius		
hau	honetara	a aquest
hori	horretara	a aqueix
hura	hartara	a aquells

adverbis		
hemen	hona	a aquí
hor	horra	a allí
han	hara	a allà

1- euskaratu

Zu etxe honetara zoaz eta ni hartara noa.

NONDIK (des d'on)

El sufix que correspon a la pregunta **nondik** és **-TIK** o **-ETIK**.

Nondik zatoz? D'on vens?

Menditik nator. Vinc de la muntanya.

demostratius		
hau	honetatik	d'aquest
hori	horretatik	d'aqueix
hura	hartatik	d'aquells

adverbis		
hemen	hemendik	d'aquí
hor	horra	d'allí
han	hara	d'allà

Iturri horretatik ur beroa dator. D'aqueixa font en surt aigua calenta.

HIZTEGIA

oheratu	allitar-se	erori	caure
jaiki	aixecar-se	igo	pujar
jatetxe	restaurant	jaitsi	baixar
gosari	l'esmorzar	gosaldu	esmorzar
bazkari	el dinar	bazkaldu	dinar
afari	el sopar	afaldu	sopar

BETE HUTSUNEAK

jaiki, doaz, ikastolara, nora, emakumeak, nondik, kiroldegitik, mutilak

..... doa haurra? Haurra doa.
Nora emakumeak? baserrira doaz.
..... dator neska? Neska dator.
Nondik dira mutilak? ohetik jaiki dira.

ZERTARA (a què, finalitat)

El sufix que correspon a la pregunta **zertara** és **-ERA**.

Zertara zoaz jatetxera? A què vas al restaurant?

Bazkaltzera noa. Vaig a dinar.

23 HOGEITA HIRU NORI EMAN DIOZU LIBURUA?

				
mailua	iltze	zerra	aliketak	harri

				
zur	adreilu	erregela	eskuaira	kartaboi

				
konpas	zulatzeko makina	pala	paleta	pintzel

NORI (a qui)

És l'objecte indirecte d'una oració. El sufix que correspon a la pregunta **nori** és **-RI** o bé **-I**.

Nori eman diozu liburua? A qui li has donat el llibre?

Izaskuni eman diot liburua. Li he donat a la Izaskun.

demostratiu		
hau	honi	a aquest
hori	horri	a aqueix
hura	hari	a aquells

adverbis		
hemen	honi	a aquí
hor	horri	a allí
han	hari	a allà

HIZTEGIA

opari	regal	musu	petó
gutun, eskutitza	carta	besarkada	abraçada
egunkari	diari	egia	veritat
aldizkari	revista	gezur	mentida
eskerrak	gràcies	batzuk	uns o unes
bidali	enviar	auzoko	veí
goraintziak, eskumuinak	records	utzi	deixar

El verb en la forma NOR-NORI-NORK

Per la tercera persona del singular la marca és **-IO** (a ella o a ell)

Laranja eman dut. He donat la taronja

Laranja eman diot. Li he donat la taronja.

Nik	hari	sagarra eman	DIOT	Jo li he donat la poma.
Hark	hari	sagarra eman	DIO	Ell o ella li ha donat la poma.
Guk	hari	sagarra eman	DIOGU	Nosaltres li hem donat la poma.
Zuk	hari	sagarra eman	DIOZU	Tu li has donat la poma.
Zuek	hari	sagarra eman	DIOZUE	Vosaltres li heu donat la poma.
Haiek	hari	sagarra eman	DIOTE	Elles o ells li han donat la poma.

Albertok opari bat eman dio amonari. L'Alberto li ha donat un regal a l'àvia.

Maiderek eta Alaiak gutun bat ekarri diote irakasleari. La Maider i l'Alaia li porten una carta a la professora.

Si l'objecte directe és plural porta l'infixe **-ZKI**.

Nik	hari	liburuak eman	DIZKIOT	Jo li he donat els llibres.
Hark	hari	liburuak eman	DIZKIO	Ell o ella li ha donat els llibres.
Guk	hari	liburuak eman	DIZKIOGU	Nosaltres li hem donat els llibres.
Zuk	hari	liburuak eman	DIZKIOZU	Tu li has donat els llibres.
Zuek	hari	liburuak eman	DIZKIOZUE	Vosaltres li heu donat els llibres.
Haiek	hari	liburuak eman	DIZKIOTE	Elles o ells li han donat els llibres.

Ainarak musuak eman dizkio aitonari. L'Ainara li ha donat petons a l'avi.

Zuk aldizkariak eman dizkio lagunari. Tu li has donat revistes a l'amic.

1- ORDENA ITZAZU

Zuk dizkiozu ekarri opariak neskari.

.....

egunkariak dizkiogu Guk eraman mutilari.

.....

24 HOGEITA LAU JOSTAILUAK EKARRI DIET

				
pinu	haritz	urki	zumardi	gaztainondo

				
intxaurrondo	pikondo	sagarrondo	ezkai	erromero

				
izpiliku	huntza	arrosa	margarita	kalendula

El verb en la forma NOR-NORI-NORK

Per la tercera persona del plural la marca és **-IE** (a elles o a ells)

Giltza eman diet. Els he donat la clau.

Nik	haiei	eskutitza eman	DIET	Jo les he donat la carta.
Hark	haiei	eskutitza eman	DIE	Ell o ella les ha donat la carta.
Guk	haiei	eskutitza eman	DIEGU	Nosaltres les hem donat la carta.
Zuk	haiei	eskutitza eman	DIEZU	Tu les has donat la carta.
Zuek	haiei	eskutitza eman	DIEZUE	Vosaltres les heu donat la carta.
Haiek	haiei	eskutitza eman	DIETE	Elles o ells les han donat la carta.

Osane melokotoia eman die. L'Osane les ha donat el préssec.

Zuk egia esan diezu. Tu els has dit la veritat.

Si l'objecte directe és plural porta l'infixe **-ZKI**.

Nik	haiei	gezurrak esan	DIZKIET	Jo les he dit mentides.
Hark	haiei	gezurrak esan	DIZKIE	Ell o ella les ha dit mentides.
Guk	haiei	gezurrak esan	DIZKIEGU	Nosaltres les hem dit mentides.
Zuk	haiei	gezurrak esan	DIZKIEZU	Tu les has dit mentides.
Zuek	haiei	gezurrak esan	DIZKIEZUE	Vosaltres les heu dit mentides.
Haiek	haiei	gezurrak esan	DIZKIETE	Elles o ells les heu dit mentides.

Guk udareak eman dizkiegu lagunei. Nosaltres les donem peres a les amigues.

1- BETE HUTSUNEAK

dizkiete, diezue, diozu, die, dizkiet, dizkie, dizkiogu

Nik eskerrak eman lagunei.	Koldok haiei botila bat ekarri
Zuk hari ogia eraman	Bakarnak torta batzuk eman neskei.
Zuek gutuna bidali auzokoei.	Guk loreak opari amonari.
Haiek haiei liburuak eman	Enekok bazkariak prestatu emakumeei.

2- BETE HUTSUNEAK

Patxik eta Mainerrek, guk, zuek, haiei, zuk, nik, hark, Jaionei,

..... libreta eman diozu.	 ogitarteko batzuk ordaindu dizkiet.
Irenek eskerrak eman dizkie	 eskumuinak eman dizkie.
..... besarkada bat eman dizkiezue.	 giltzak eraman dizkiegu.
Enekok musu bat eman dio	 gezurrak esan ditzkiete haiei.

NEGUA JOAN DA TA Zea Mays

Elurak joan direnean nire mendien artean	elur	neu	artean	entre
Eguzkia teloiari atzekaldean da	teloi	teló	atzekalde	retraure's
Ateratzeko beldur da, beldur eszenikoa	atera	sortir	beldur	por
Aspaldi antzeztu ez duen obra honetan	aspaldi	fa temps	antzeztu	representar
Izpi txiki txikiren bat agertuz doa gaurkoan	izpi	raig	agertu	aparèixer
Poztasun handi batek besarkatzen nau	poztasun	alegría	ozen	crisant
Mesedez ozen esan negua joan egin dela	arima	ànima	hotz	fred
Nire arima hotzak ez du sinizten eta	sinesten	creure		

25 HOGEITA BOST LIBURUA EMAN DIT

				
okindegia okina	pastelgintza pastelgilea	liburu-denda liburu-saltzailea	barazkigintza barazki-saltzailea	fruta-denda fruta-saltzailea

				
harategia harakina	arrandegia arrain-saltzailea	arropa denda dendari	garaje mekanika	baserri baserritar

				
arotzeria arotza	bulegoa bulegaria	suhiltzaileen kamioa suhiltzailea	antzerki aktore	agertoki abeslari

niri	a mi
hiri	a tu (tuteig)
hari	a ella o ell
guri	a tu
zuri	a tu
zuei	a vosaltres
haiei	a elles o ells

El verb en la forma NOR-NORI-NORK

Per la primera persona del singular la marca és **-IT** (a mi)

Hark liburua eman dit. Ella m'ha donat el llibre.

Però si hi ha un sufixe darrera es transforma en **-IDA**

Zuk liburua eman didazu. Tu m'has donat el llibre.

Hark	niri	papertxoa eman	DIT	Ell o ella a mi m'ha donat el paperet.
Zuk	niri	papertxoa eman	DIDAZU	Tu a mi m'has donat el paperet.
Zuek	niri	papertxoa eman	DIDAZUE	Vosaltres a mi m'heu donat el paperet.
Haiek	niri	papertxoa eman	DIDATE	Elles o ells a mi m'han donat el paperet.

I anàlogament si l'objecte directe és plural porta l'infixe **-ZKI**.

Hark	niri	jokoak eman	DIZKIT	Ell o ella a mi m'ha donat els jocs.
Zuk	niri	jokoak eman	DIZKIDAZU	Tu a mi m'has donat els jocs.
Zuek	niri	jokoak eman	DIZKIDAZUE	Vosaltres a mi m'heu donat els jocs.
Haiek	niri	jokoak eman	DIZKIDATE	Elles o ells a mi m'han donat els jocs.

Haiek niri eskumuinak eman dizkidate. Elles a mi m'han donat records.

El verb en la forma NOR-NORI-NORK

Per la primera persona del plural la marca és **-IGU** (a nosaltres)

Pilota eman digu. Ella ens ha donat la pilota.

Hark	guri	aldizkaria eman	DIGU	Ell o ella a nosaltres ens ha donat la revista.
Zuk	guri	aldizkaria eman	DIGUZU	Tu a nosaltres ens has donat la revista.
Zuek	guri	aldizkaria eman	DIGUZUE	Vosaltres a nosaltres ens heu donat la revista.
Haiek	guri	aldizkaria eman	DIGUTE	Elles o ells a nosaltres ens han donat la revista.

Nekane irratia eman digu. La Nekane ens ha donat la ràdio.

Zuk egia esan diguzu. Tu ens has dit la veritat.

I anàlogament si l'objecte directe és plural porta l'infixe **-ZKI**.

Hark	guri	egunkariak eman	DIZKIGU	Ell o ella a nosaltres ens ha donat els diaris
Zuk	guri	egunkariak eman	DIZKIGUZU	Tu a nosaltres ens has donat els diaris.
Zuek	guri	egunkariak eman	DIZKIGUZUE	Vosaltres a nosaltres ens heu donat els diaris.
Haiek	guri	egunkariak eman	DIZKIGUTE	Elles o ells a nosaltres ens han donat els diaris.

Eskerrak eman dizkiguzu. Ens has donat les gràcies.

Bazkariak ordaindu dizkigute. Ens han pagat els dinars.

Sagarrek saldu dizkiguzue. Ens heu venut les pomes.

26 HOGEITA SEI ORDAINDU DIZUT

				
erakunde	udaletxea	hauteskundeak	boto-paper	gutun-azala
				
bozketa	elkarte	herritarrak	hezkuntza	osasuna
				
Foru aldundia	forua	Autonomia Erkidegoa	monarkia	errepublika

HIZTEGIA

alkate	alcalde	hautagaiak	candidats
Lehendakari	President de la Comunitat Autònoma Basca.		

El verb en la forma NOR-NORI-NORK

Per la segona persona del singular la marca és **-IZU** (a tu)

Hark liburua eman dizu. Ella t'ha donat el llibre.

Hark telefono mugikorra ekarri dizu. Ella t'ha portat el mòbil.

Nik	zuri	poltsa eman	DIZUT	Jo a tu t'he donat la bossa.
Hark	zuri	poltsa eman	DIZU	Ell o ella a tu t'ha donat la bossa.
Guk	zuri	poltsa eman	DIZUGU	Nosaltres a tu t'hem donat la bossa.
Haiek	zuri	poltsa eman	DIZUTE	Elles o ells a tu t'han donat la bossa.

I anàlogament si l'objecte directe és plural porta l'infixe **-ZKI**.

Nik	zuri	bolalumak eman	DIZKIZUT	Jo a tu t'he donat els bolígrafs.
Hark	zuri	bolalumak eman	DIZKIZU	Ell o ella a tu t'ha donat els bolígrafs.
Guk	zuri	bolalumak eman	DIZKIZUGU	Nosaltres a tu t'hem donat els bolígrafs.
Haiek	zuri	bolalumak eman	DIZKIZUTE	Elles o ells a tu t'han donat els bolígrafs.

Eskerrak eman dizkizugu. T'hem donat les gràcies.

Dendariak urazak saldu dizkizu. La botiguera t'ha venut els enciams.

El verb en la forma NOR-NORI-NORK

Per la segona persona del plural la marca és **-IZUE** (a tu)

Horrek koadernoa eman dizue. Aqueixa us ha donat el quadern.

Honek egunkaria ekarri dizue. Aquesta us ha portat el diari.

Nik	zuei	botila eman	DIZUET	Jo a vosaltres us he donat l'ampolla.
Hark	zuei	botila eman	DIZUE	Ell o ella a vosaltres us ha donat l'ampolla.
Guk	zuei	botila eman	DIZUEGU	Nosaltres a vosaltres us hem donat l'ampolla.
Haiek	zuei	botila eman	DIZUETE	Elles o ells a vosaltres us han donat l'ampolla.

I anàlogament si l'objecte directe és plural porta l'infixe **-ZKI**.

Nik	zuei	kartak eman	DIZKIZUET	Jo a vosaltres us he donat les cartes.
Hark	zuei	kartak eman	DIZKIZUE	Ell o ella a vosaltres us ha donat les cartes.
Guk	zuei	kartak eman	DIZKIZUEGU	Nosaltres a vosaltres us hem donat les cartes.
Haiek	zuei	kartak eman	DIZKIZUETE	Elles o ells a vosaltres us han donat les cartes.

Eskumuinak eman dizkizuegu. Us hem donat records.

Baserritarrak porruak ekarri dizkizue. La masera us ha portat els porros.

1- BETE HUTSUNEAK

dizkizute, dizkizute, diozue, dizkiezu, diot, dit, dizkiegu, digute, dizkit, dizkiguzue.

Nik Andoniri koadernoa eman	Guk gurasoei giltzak eman
Zuk lagunei egunkariak ekarri	Ikasleek zuri apunteak utzi
Nahiak niri liburua eman	Zure lagunak guri dirua eskatu
Zuek neskari opari bat eraman	Irakasleak niri galdera batzuk galdetu
Haiek zuri eskumuinak eman	Zuek guri eskerrak eman

Anàlogament existeix una forma pel tuteig acabat en **-a** per adreçar-se al masculí i **-an** per adreçar-se al femení.

ERANTZUNAK

BAT

- 1- naiz, da gara dira, da, zara, dira, zarete, dira, da
- 2- 3, 5, 4, 2, 1

BI

- 1- gaude, nago, daude, dago, daude, dago, daude, gaude, zaudete, zaude, auzo-elkartean
- 2- Aquell caseriu està a la muntanya. Nosaltres som dones i n'estem orgullosos.

HIRU

- 1- nabil, zabilta, gabiltza, dabil, dabilta, dabil dabil, dabil, dabilta, zabilzate
- 2- La boina al cap i córrer món. És equivalent a: Roda el món i torna al Born.

LAU

- 1- zazpi, hogeita bost, gaztea, zaharra, Neska
- 2- du, dituzu, ditugu, ditu, dugu, duzu

BOST

- 1- què fer, com dir-ho, com fer-ho, què ser
- 2- begia, sudurra, ahoa, bizkarra, tripa, hanka, oina, burua, belarria, ileak, besoa, eskua, hatza, bularra
- 3- daukazu, daukat, dauka, daukazue, daukagu, dauka, daukat, daukate
- 4- daukat, dauzkagu, dauzkazu, dauzkat, daukagu, daukagu
- 5- El que no té cap ha de caminar amb les cames. És a dir: El que no té cap ha de tenir peus.

SEI

- 1- horia, Prakar, marroiak, Galtzerdiak gorriak, Soinekoa morea.

SAZPI

- 1- Gener fred al cor de l'hivern. Febrer calent, després vindrà el fred. Març sec, maig humit. Si l'abril és plujós aquest any hi haurà molt pa.

ZORTZI

- 1- lau, bi, bat, bi, bi, dituzte, dituzte, dute, dituzte, dute.
- 2- bat, bi belarra dituzte, Txoriek bi hega dituzte., Katuek lau hanka dituzte., Zenbat hanka dute zaldiek?
- 3- A casa llop i a fora colom. Ai quin parell el caragol i el llimac. Vendre el cavall per comprar el ruc. La gallina que es mou és el menjar de la guineu. La merla li va dir al corb cul negre. A cada ocell li agrada el seu niu. Quan canta el picot hi haurà pluja.

BEDERATZI

- 1- noa, goaz, zoazte, zoaz, doa, doaz, doa, dator, zatoz, dator, datoz, nator, zatozte, datoz
- 2- Està prohibit fumar. Vine aquí.

HAMAR

- 1- El meu vas és verd. El teu plat és blau. Els nostres tovallons són grocs. Zuen aiztoa gorria da. Bere eltzea grisa da. Haien paella-ontziak moreak dira.
- 2- Les neus i les pluges porten blat. Les mentides tenen les potes curtes.

HAMAIKA

- 1- Mira les muntanyes, boscs i prats. Hem de pujar al cim de les muntanyes. No ens cansem, que el camí no es dolent. Amunt amunt noies i nois. Nosaltres som euskalduns del poble d'Euskadi.
- 2- daramat, daramazue, daramate, daramatzat, dakart, dakarzu, dakar, dakartzate
- 3- Aquesta és la vall. Aquell és el riu. Aquells són els arbres. Aquestes són les pluges. Això és el mar. Aquests són els núvols. Aquesta és la terra. Aquell és el sol.

HAMABI

- 1- daukat, daukazu, dauka, daukate, daukazue, daukagu, dauzkate, zaude, zaudete, gaude, dago, nago, daude, daude
- 2- 2, 3, 5, 1, 4, 6
- 3- 5, 1, 6, 2, 4, 3
- 4- Zu, Ni, Zuek, Gu, Haiek, Hau, Nik, Zuek, Horiek, Hark, Zuk, Guk
- 5- El que veus és el que aprens.

HAMAHIRU

1- nago, zaude, gaude, dago, dago, zaudete, zaudete, daude, daude gaude, gaude

2- 1-2, 2, 1, 2, 1, 1, 2, 1

3- guraizeak/artaziak, arrautza, perretxikoa, asteartea

HAMALAU

1- da, Maider ez dago hondartzan. Ni ez naiz handia. Zu ez zara zaharra. Zuek ez zabiltzate mendian. Gu ez goaz baserrira. Nik ez daukat dirurik. Haiek ez dakartzate libururik.

2- Josune baserrian dago, Peru ez dago auzoan. Peru baserrian dago. auto ez dago bidean. Autoa baserrian dago. Itsasontzia ez dago itsasoan. Itsasontzia ibaian dago. ohea logelan dago. Mahaia ez dago garajea. Mahaia egongelan dago. labea ez dago egongelan. Labea sukaldean dago. gu ez gara Bilbon bizi. Gu-n bizi gara. Aitor ez da Donostian bizi. Aitor Iruñean bizi da.

3- sukaldean dago. Neska baserrian dago. Mutila mendian dago. Gazteak kalean daude. Ni-n nago. La Seu Vella Lleidan dago. Bilbo Bizkaian dago. Kontxako hondartza Donostian dago.

HAMABOST

1- naiz, da, gara dira, zarete, zara, duzu, dut, dute, dugu, duzue, ditu

2- dut, dituzu, ditugu, dituzte, duzue, du, ditut, duzu, dugu, dute, dituzue, ditu

3- liburua da hori. Hori Perurena da. Amaren alkandora da hura. Hura amarena da. Aitaren prakak dira hauek. Hauek aitarenak dira. Anderren galtzontzilloak dira haiek. Haiek Anderrenak dira. Maiderren libretak dira horiek. Horiek Maiderrenak dira.

4- l'empoderament de la dona

HAMASEI

1- Bilboko udaletxea da. Hura irungo plaza da. Hau Lekeitioko portua da. Gasteizkoa. Garbiñe Zumarragakoa da. Mutilak Ondarroakoak dira. Neskak Elizondokoak dira.

2- Junkal da, Bernardo da hura. Neskak, Mutilak dira haiek. Emakumeak dira horiek. Nahia da neska. Kirmen da mutila.

3- du bizikleta. Neskak du gona. dituzte betaurrekoak. Ikernek du liburua. Xabierrek eta Edurnek dituzte alkandora gorriak.

Ainarak du berokia. Estitzuk ditu praka berdeak. Ikasleek dituzte koloreak.

HAMAZAZPI

1- Pablo etxea garbitzen, Neska pilota jokatzen ari da. Mutilak motozikleta konpontzen ari dira. Gizona garagardoa edaten ari da. Ainhoa kantak abesten ari da.

2- arraunean ari dira, Ane mendian eskalatzen ari da. Kepa trikitia jotzen ari da. Jone ikerketa egiten ari da. euskara ikasten ari gara.

3- Moltes dones prenem part en programes de ciència.

HAMAZORTZI

1- trikitia jotzen du. Beñatek eta Andonik txalaparta jotzen dute. Naiarak gozokiak jaten ditu. Zuek filma ikusten duzue.

2- Baserritarrak barazkiak saldu ditu. Baserritarrak saldu ditu barazkiak. Jaionek erosi ditu patatak. Patatak erosi ditu Jaionek. Patatak ordaindu ditu Jaionek. Jaionek ordaindu ditu patatak.

3- Està silenciós dins el moll. Un vaixell blanc damunt l'aigua. A les dues del matí ens despertem. Els pescadors sempre anirem lluny. Per què? Per què plorar? L'estrella està en el cel, al costat del mar.

HEMERETZI

1- Una vegada un follet se'm va asseure damunt l'espall i em va dir a cau d'orella. No t'ho pensis dues vegades! De cor a cor em va dir. Junts ens avorrirem tranquil, tranquil.

HOGEI

1- zaitut, nauzu, gaituzte, gaituzue, zaituztet, zaituzte, zaituztete, nau

2- Eramaten gaituzu autoan. Besarkatzen gaituzue. Ukitzen nau. Entzun zaitut. Ikusi nauzu. Besarkatu gaituzue.

Lagundu gaituzte. Gustatu zaitut. Entzungo zaitut. Ikusiko nauzu. Eramango gaituzu autoan. Lagunduko gaituzue. Ukituko nau. Gustatuko zaitut.

HOGETA BI

1- Tu vas cap aquesta casa i jo vaig cap aquella.

2- Nora, doaz, Nondik, jaiki, ikastolara, Emakumeak, kiroldegitik, Mutilak

HOGETA HIRU

1- Zuk opariak ekarri dizkio neskari.

2- Guk egunkariak eraman dizkiogu mutilari.

HOGUITA LAU

1- dizkiet, diozu, diezue, dizkiete, die, dizkie, dizkiogu, dizkiegu

2-Zuk, haiei, zuek, Jaioei, Nik, Hark, Guk, Patxik eta Mainerrek

3- Quan han marxat les neus. Entre les meves muntanyes. El sol està darrera el teló. Té por a sortir por escènic en aquesta obra que fa temps ja no representa. Algun raig petit va apareixent avui. Una gran alegria m'abraça. Si us plau dis en veu alta que l'hivern ja ha marxat perquè la meua ànima freda no ho creu.

HOGUITA SEI

1- diot, dizkiezu, dit diozue, dizkizute, dizkiegu, dizkizute, digute, dizkit dizkiguzue

ESKERRIK ASKO

Anna Pineda Cirera per el teu suport.

Jasone Basurto per les correccions.

Koldo Alijostes Bordagai per el teu llibre «Euskal Herriko Mitologiaren Jainkoak eta Jainuak»

Als grups Huntza i Zea Mays per les vostres cançons.

A tots els que sortiu a les imatges.